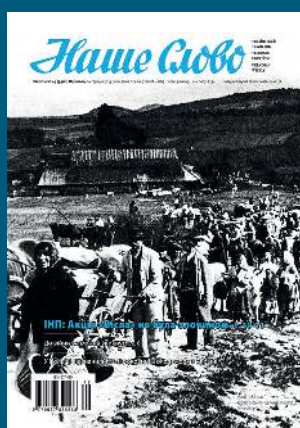

Наше Слowo

УКРАЇНСЬКИЙ
ТИЖНЕВИК
TYGODNIK
UKRAÍŃSKI
UKRAINIAN
WEEKLY

Рік Lxviii № 52 (3463) Варшава, 31 грудня 2023 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEXES 366609 ISSN 0027-8254

Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Підсумки-2023: найголовніші події українців у Польщі. с. 2

Мирослав Скірка: «Допомога Україні –
це постійне наше завдання». с. 4

З'їзд пластових організацій з усього світу. с. 12

ISSN 027-8254

Павло ЛОЗА

Фото з архіву Народного дому

Підсумки-2023: найголовніші події українців у Польщі

Підбивати підсумки року варто насамперед для того, щоб розуміти, що відбулося за цей час. Тому «Наше слово» зібрало для вас основні події, важливі для української громади у 2023 році.

СІЧЕНЬ

Волонтер Народного дому в Перемишлі читає дітям з України

Традиційно в січневих номерах ми пишемо про різдвяні заходи, Маланку. У зв'язку з тим, що на початку 2023 року наближалася річниця повномасштабного нападу росії на Україну, уже в січні ми зосередили увагу на цьому питанні. Один із перших текстів присвятили розповіді про допомогу, котру надають українці з Перемишля. Саме через це місто пройшла найбільша хвиля втікачів з України. Тема допомоги для України від української громади в Польщі стала для тижневика однією з провідних протягом усього року. Від Щеціна й Кошаліна, Поморського та Вармінсько-Мазурського воєводств, до Сянока й села Мокре, Підкарпатського воєводства, – загалом ми опублікували понад 50 новин про підтримку, здійснену українцями з Польщі. Тобто ця тема звучала майже в кожному номері за 2023 рік. Сподіваємося, що таку ж активність громада виявить й у 2024-му.

ЛЮТИЙ

Героєм першого номера лютого став український історик Ярослав Сирник. Багато років він працює на кафедрі етнології та культурної антропології Вроцлавського університету. Узимку 2023 року українець отримав посаду професора гуманітарних наук за напрямом історія. Як співробітник Вроцлавської філії Інституту національної пам'яті, серед іншого, він координував дослідницький проект

інституту «Апарат служби безпеки проти національних і етнічних меншин та іноземців».

У лютому ми писали теж про державні нагороди від президента Польщі Анджея Дуди для священників й осіб, причетних до діяльності Польської автокефальної православної церкви. Відзнаки отримали троє священників, добре відомих українській громаді Польщі. Золотим хрестом заслуги (уже вдруге) відзначили пароха з Лугів отця Артура Грабана. Бронзовими хрестами заслуги нагородили отця Юрія Мокрауза з Перемишля та отця Юліана Феленчака, пароха з Морохова.

У лютому вийшло спецвидання «Нашого слова», присвячене першій річниці повномасштабного вторгнення росії в Україну.

БЕРЕЗЕНЬ

Цього місяця був надрукований благодійний календар під назвою «365 днів боротьби за свободу», який створили в Кошаліні з ініціативи товариства «Майстерня» у співпраці з Об'єднанням українців у Польщі.

Ще однією важливою подією березня було вшанування автора музики українського гімну отця Михайла Вербицького в Млинах, під час якого представники української меншини в Польщі отримали відзнаки Львівської обласної адміністрації.

Звісно, березень не обійшовся без відзначення роковин Тараса Шевченка.

КВІТЕНЬ

Перший квітневий номер ми відкрили зображенням молодого Никифора Дровняка. Саме його постать прикрашає логотип Фондації ім. Стефанії та Михайла Марковичів «Новиця», заснованої в селі Новиця на Лемківщині. Організацію було створено для підтримки та розвитку культури й мистецтва, насамперед українського.

Також ми писали про 80-літній ювілей Ігоря Саламона, голови вроцлавського гуртка ОУП. Протягом десятиліть саме завдяки пану Ігорю Вроцлав посідає особливе місце на карті культурного життя української громади Польщі. З нагоди ювілею мер Вроцлава Яцек Сутрик передав українцю символічні «ключі від міста».

Ще однією важливою подією квітня був візит президента України до Польщі. Під час зустрічі президент Польщі Анджей Дуда вручив Володимирі Зеленському орден Білого Орла – найвищу й одну з найстаріших нагород Польщі. Слід додати: у межах візиту український президент нагородив почесного консула України в Перемишлі Олександра Бачика орденом князя Ярослава Мудрого. Цю відзнаку присуджують за видатні заслуги перед Україною.

У цьому місяці ми подали інформацію про результати перепису населення за 2021 рік, надану Головним статистичним управлінням. Як показали дані, про свою українську ідентичність заявило 79,4 тисячі осіб.

ТРАВЕНЬ

Цей місяць виявився сумним.

2 травня не стало Павла Смоленського – друга України, журналіста видання «Газета Виборча», активного учасника українсько-польського діалогу. Низку його книжок присвячено українській тематиці, як-от «Похорон для різну».

7 травня в Перемишлі на 91-му році життя помер доктор історичних наук Олександр Колянчук. Він був значним нау-

ковим авторитетом для всієї української громади в Польщі, зокрема у сфері збереження пам'яті про воїнів УНР і УГА. Олександр Колянчук долучався до багатьох ініціатив та організацій, серед яких Українське суспільно-культурне товариство, а згодом ОУП. Тривалий час був дописувачем нашого тижневика.

У середині травня у віці 49 років раптово помер парох греко-католицької парафії в Горлицях отець Григорій Назар. Священник насамперед займався душпастирством молоді, для якої проводив табори «Сарепти».

ЧЕРВЕНЬ

Цей місяць ми розпочали звітом із Дитячого фестивалю української культури в Ельблонзі. Цьогоріч захід відбувся вже 55-й раз.

Це був важливий місяць для членів Українського вчительського товариства, яке 2 червня в Перемишлі провело позачергові збори. У межах зустрічі було обрано нове керівництво організації, а також прийнято пропозиції щодо подальшого плану роботи товариства.

ЛИПЕНЬ

Щороку в липні на державному рівні у Польщі вшановують жертв трагічних подій на Волині 1942–1943 років. Цього року Україна й Польща запланували спільні заходи. У межах відзначень президенти обох країн вшанували пам'ять жертв Волинської трагедії в соборі святих Петра й Павла в Луцьку.

Спільні відзначення відбулися теж на рівні церков. Голова єпископату Польщі архієпископ Станіслав Гондецький та глава УГКЦ архієпископ Святослав Шевчук у римо-католицькому кафедральному соборі святого Йоана Хрестителя у Варшаві разом відслужили літургію «Прощення та примирення» і підписали спільну заяву.

Традиційно липень – це місяць, коли відбувається багато українських заходів, зокрема «Лемківська ватра» у Ждині. Слід додати, що на цьогорічному фестивалі в Ждині своє 20-ліття відзначав «Лемківський перстеник». Це єдиний лемківський дитячо-молодіжний танцювальний ансамбль, що діє на Лемківщині.

СЕРПЕНЬ

У серпні немає важливішої дати, ніж День Незалежності України, який відзначають українці в усьому світі. У Польщі також відбулася низка заходів із нагоди 32-ї річниці українського державного свята, під час яких провели благодійні збірки, зокрема для ЗСУ.

Проте від 2019 року пам'ятним стало також 14 серпня. У цей день польські гарцери та українські пластуни в кількох десятках міст одночасно запалюють свічки на могилах бійців Української Народної Республіки – символічне «Полум'я братерства». Цього разу захід відбувся впрямте.

У серпні минуло 25 років від першого Міжнародного музичного фестивалю народів Європи «Під спільним небом», що відбувається в столиці Вармії й Мазур – Ольштині. Фестиваль ініціювали в 1997 році Ольштинський відділ ОУП та Спілка німецьких організацій Вармії та Мазур, дві найбільші національні меншини регіону.

ВЕРЕСЕНЬ

Знаковим для українців на півночі Польщі є храмове свято в Білому Борі, що відбувається у вересні. Понад двад-

цять років його проводять у греко-католицькій святині, яку спроектував Юрій Новосільський. Саме цьому видатному художнику й іконописцю в Польщі присвячено 2023 рік. Цьогоріч події на честь художника відбулися в Білому Борі двічі. Конференції та виставки робіт Юрія Новосільського пройшли й у інших містах Польщі.

У Сіднеї у вересні пішов із життя Василь Ней, родом із села Горасць на Любачівщині. Для тижневика це був винятковий передплатник, адже він був єдиним з Австралії. У лютому йому виповнилося б 103 роки.

ЖОВТЕНЬ

У жовтні ми жили парламентськими виборами. У тижневику писали про п'ятьох наших кандидатів – як до Сейму, так і до Сенату. На жаль, ніхто з них не переміг. Проте, як виявилось в грудні, після того, як опозиційним партіям було дозволено сформувати уряд, одним із заступників міністра освіти буде політолог Анджей Шептицький.

Цього місяця в Перемишлі пішов у вічність заслужений діяч науки та техніки, доктор габілітований, професор Степан Заброварний, співавтор монографії «Перемиська "шашкевичівка"». Він був учнем цієї школи до 1947 року.

Також у Перемишлі в Українському народному домі в середині місяця відбувся XII Конгрес Світової федерації українських жіночих організацій та ювілейні відзначення з нагоди її 75-ліття. У заходах взяли участь українки з кількох надцяти країн світу.

Тим часом знаковою подією для української громади в Кошаліні стало те, що товариство «Майстерня» обрали кошалінським лідером серед неурядових організацій «за багатогранну допомогу біженцям після початку війни».

На кінець жовтня прийшла сумна звістка з Білого Бору. 28 жовтня померла Аня Мазур, яка все своє професійне життя була пов'язана з українськими школами ім. Тараса Шевченка в Білому Борі.

ЛИСТОПАД

Головним культурним заходом цього місяця для багатьох українців у Польщі вже багато років є Український молодіжний ярмарок у Гданську. І справді, «JarmaRock FEST», що відбувся вже 47-й раз, став найбільшою розважальною подією місяця.

Однією з найголовніших новин листопада було й те, що представник української громади, віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич отримав звання почесного громадянина міста та гміни Гурово-Ілавцеьке.

Також у листопаді польські перевізники розпочали акцію протесту на польсько-українському кордоні. Станом на сьогодні за час блокади в черзі на перетин кордону померли три українські водії.

Листопад завершився новинами з Ряшева, де місцеве відділення Інституту національної пам'яті Польщі закрило розслідування акції «Вісла». Про те, що зараз відбувається з цією справою, читайте на 4-5 сторінках.

ГРУДЕНЬ

Завершує рік новина про фінальні ремонтні роботи двох верхніх поверхів Народного дому. Ремонт здійснюють у межах проекту «Галицька сцена – наша спільна історія», реалізованого у двох містах – Перемишлі та Львові. У 2024 році Народний дім святкуватиме 120-річчя з дня побудови. ●

Григорій СПОДАРИК

Фото Павла Лози

Мирослав Скірка: «Допомога Україні – це постійне наше завдання»

Голова Об'єднання українців у Польщі (ОУП) Мирослав Скірка говорить про минулий рік у житті громади та найближчі виклики.

– Чому рішення польського Інституту національної пам'яті (ІНП) щодо акції «Вісла» так збурило нашу громаду?

– У 2007 році ОУП подало необхідні документи в справі розслідування акції «Вісла» як злочину. Першого разу заяву було відхилено. Наступну подало тодішнє керівництво ІНП, а згодом – Об'єднання лемків. Отже, це послідовність подій, ініційованих у різний час різними установами та особами. Рішення ІНП від листопада 2023 року має закрити цей процес висновком, що депортація українців у 1947 році не містить жодних ознак злочину. Це для нас абсолютно неприйнятно й незрозуміло. Рішення викликає обурення не лише серед нащадків депортованих, але й польських інтелектуалів та істориків, які займаються польсько-українським минулим. Усіх цих людей обурює оцінка: мовляв, злочину не було, бо депортація стала необхідною для боротьби з УПА, відбувалася гуманно, люди самі цього хотіли тощо. Хочу тут звернути увагу на одну річ: прокурорське відділення ІНП – це не історики, науковці чи журналісти, які можуть формулювати свої оцінки як гіпотези до дискусій. Прокурорське відділення – це державний орган, який інтерпретує, чи те, що відбулося, відповідає теперішньому й тодішньому законодавству. І тому останнє рішення ІНП викликає таку бурхливу реакцію. Серед багатьох інших питань воно оминає, зокрема, факт національного та релігійного переслідування. До того ж акція «Вісла» фактично «припечатала» заборону Греко-католицької церкви в Польщі. Усе це в обґрунтуванні до рішення ІНП не зазначено. Так само як не згадано про табір у Явожні. Отже, ІНП своїм рішенням насправді деформує історію українців у Польщі й маніпулює минулим.

– Маєте якесь пояснення, чому це було зроблено?

– Це цинічна гра людей, які пробують інструментально трактувати історію. Чому? Тому, що ми побачили в Україні початок процесу розблокування експроматів польських жертв Волинської трагедії й визначення місць поховань. Українська сторона без голосних заяв

дозволила впорядковувати це питання, бо воно дійсно цього потребує. Місця поховань не можуть бути неозначені й невшановані. Українські партнери почали це робити, незважаючи на те, що в останні місяці, за попередньої польської влади, відбулася досить серйозна зміна настроїв щодо України. Проблема цинічної гри помітна також у випадку українського Народного дому в Перемишлі. Він інтенсивно працює з польськими організаціями в Україні, стаючи прикладом доброї польсько-української співпраці. Ми знаємо, що до польських середовищ в Україні вже почали звертатися так звані «польські патріоти», які це співробітництво хочуть зіпсувати. Отже, ми мусимо зрозуміти, що в Польщі постійно діють антиукраїнські середовища, які підтримують російську та польську націоналістичну риторику і яким потрібний тривалий польсько-український конфлікт. У теперішньому блокуванні польсько-українського кордону також бачимо активність цих середовищ. На жаль, треба сказати, що польська держава тут цілковито капітулювала. До того ж нова влада також не показує, у який спосіб хоче розв'язати проблему. Ця блокада призводить до серйозних економічних втрат з обох боків кордону.

– Що можна було б зробити?

– З кордону треба забрати диверсантів і створити зону без можливості блокування, тому що тут розташована критична в ситуації війни транспортна інфраструктура. Її не можна використовувати для розв'язання внутрішньодержавних інтересів. Проблеми із зерном не спричинені існуванням польсько-українського кордону, а політикою, яку провадить Європейський Союз, зокрема Польща щодо України. Це питання певних переговорів, компенсацій, квот, дозволів. Колись французи побоювалися, що зі вступом до ЄС Польщі їх засипле дешеве збіжжя. А потім виявилось, що можна домовитися й створити вигідні для всіх сторін механізми. Напевно, блокування кордонів не є розв'язанням проблеми, зокрема, коли одна зі сторін воює проти агресора. Таке блокування

також діє не на користь безпеки Польщі. Отже, на польсько-українському кордоні потрібна окрема форма нагляду. Без цього там постійно з'являтимуться ті, хто хоче просувати власні інтереси.

– Повертаючись до проблеми з рішенням ІНП, що тут відбуватиметься далі?

– ОУП та інші, хто вважає рішення ІНП несправедливим, можуть подати скаргу. Ми як організація вимагатимемо нового розгляду справи і так само, як Об'єднання лемків, зробили кроки в цьому напрямі. Знаємо, що свої скарги внесли й приватні особи. ОУП також подасть заяву до Міністерства юстиції з проханням дати правову оцінку акції «Вісла», бо оцінка, запропонована ІНП, є скандальною і суперечить історичній правді. Варто зауважити, що теперішній міністр юстиції Адам Боднар, будиши омбудсменом, визнав депортацію українців злочинном. Польські прокурори в 1997 році засудили також табір у Явожні як злочин проти людства. Ми переконані, що оцінка неупереджених прокурорів дозволить визнати акцію «Вісла» комуністичним злочином і злочином проти людства.

– Яким був загалом минулий рік для нас як громади?

– Важким. Війна, яку розв'язала росія проти України, триває, а це впливає на те, що ми робимо. Тут потрібна активна допомога Україні та біженцям – це постійне завдання, від якого не можемо відмовитися. У 2023 році ми були свідками польсько-українського зближення, але також бачили, що парламентська виборча кампанія ввела інструментальний підхід і зміну настроїв. Відносини стали гіршими. Перемогла пропаганда, бо ніхто не придивлявся до суті спірних питань. Однак нам як організації вдалося виконати програму запланованих культурних подій – це позитив. Зараз не маємо чіткого розв'язання проблем українського шкільництва в Польщі. Бартошиці, Гурово-Ілавецьке та Перемишль гарно працюють, але існує загальна проблема зі зменшенням кількості учнів з української нацменшини в наших школах. По суті, уже не маємо українського ліцею в Лігніці.

– З огляду на демографію скорочення кількості учнів радше буде тривалим процесом й ускладнювати роботу наших шкіл.

– Ключове питання, що для нас як громади означає те, що ми маємо свої школи? Ті, які добре працюють, напевно, є важливим елементом нашого життя, дуже цінним. Водночас ми маємо розвивати освітню та культурну роботу з дітьми в позашкільній системі. Тут маємо замало елементів. Ми також повинні брати до уваги факт, що буде змінюватися структура українства в Польщі. Перепис населення 2021 року, тобто проведений ще перед війною й появою біженців, показав, що кількість людей, які ідентифікували себе українцями, порівняно з 2011 роком зросла вдвічі й становить понад 82 тисячі осіб. Отже, збільшується кількість тих, хто вважає себе українцями. А це результат того, що громадяни України отримують польське громадянство і, по суті, мають такі самі права, як «стара» українська нацменшина. Вони щораз більше впливатимуть на те, яким буде життя української громади в Польщі. Є питання: якою мірою цих людей можна буде залучити до життя відділів нашої організації та загалом громади? Є й інший бік: як наше життя перетинатиметься з їхньою активністю? Маємо

вже такі міста в Польщі, де ця спільнота значно активніша, ніж «стара» меншина. Я думаю, що це принесе новий, позитивний елемент в українське життя Польщі. Нас буде більше, й будемо здійснювати різні форми активностей. Колись вони були більш традиційні, народні. Тепер їх заповнюватимуть ті, які віддзеркалюють нову, модерну українську культуру. Вона може бути привабливою й цікавішою для молодого покоління українців у Польщі.

– Уже скоро від парламентських виборів перейдемо до інших – самоврядних. Чим вони важливі для нас?

– Хто здійснюватиме владу на місцевому рівні, не менш важливо, ніж на державному. Більшість нашої культурної діяльності пов'язана з владою на рівні міст, гмін чи воєводств. Тому ми повинні допомагати людям з нашої громади, які братимуть участь у цих виборах, і водночас підтримувати тих кандидатів з польського середовища, які до нас прихильні й з якими маємо досвід нормальної співпраці.

– З яким бюджетом ОУП входить у новий рік?

– Ми маємо інформацію, що отримаємо більш-менш такі ж кошти, як минулого року. Але ми були змушені до компромісу та перенесли частину грошей із культурної діяльності на функціонування організації. Це необхідно у зв'язку з потребою виконати такі завдання, як видавництво книг, документообіг та щораз більше формальне навантаження. На жаль, бюджет у реальних грошах не є більшим, бо постійно маємо справу з високою інфляцією й зростанням цін. Наразі сподіваємося, що поточну бюджетну ситуацію зможемо обговорити з представниками нового уряду.

– Чи є вже якісь домовленості щодо зустрічі?

– Майданчиком для діалогу виступає Спільна комісія уряду та нацменшин, співголовою якої є представник нашої громади Григорій Купріянович. Комісія зараз працює над звітом до відкриття засідання, в якому намагатимуться описати ситуацію нацменшин. Ми пам'ятаємо, що попередня влада не надто нас голубила. Найбільш скандальним проявом цього стало зменшення годин навчання рідної мови для учнів із німецької спільноти. Не уявляю собі, що така ситуація може тривати, оскільки це грубе порушення польської Конституції. Загалом функціонування меншин у Польщі вимагає рефлексій і аналізу. Нацменшинні організації працюють у системі проєктів та дотацій, а це не гарантує стабільності. В одному році можна отримати підтримку, а в другому – уже ні. Ми з владою повинні переглянути цю систему. Перебування організацій нацменшин в «ручному управлінні Міністерства внутрішніх справ й адміністрації» обмежує можливість гнучко відповідати на потреби й стимулювати розвиток. У межах такої системи у вересні ми мусимо запланувати все на наступний рік без огляду на те, що потім відбуватиметься. Національні меншини в Польщі – це не малі діти, яких треба тримати за руку. Тут існують організації з кількома десятками років історії та досвіду, тому не потрібно поводитися з ними так, ніби вони потребують «ручного управління». Про це й хочемо поговорити з представниками нової влади. Вірю, що такі зустрічі відбудуться. Нова влада зараз формується, отже, мусимо ще трохи почекати. ●

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

Фото з фейсбук-сторінки Володимира Зеленського

2023 рік показав, що війна може тривати довго

Цей рік видався дуже складним. Чергових великих успіхів у війні досягти не вдалося. Україна переходить до захисту. Підтримка з боку партнерів значно зменшилася. У той же час завдяки українському опору росія не може досягти своєї мети. Ця мета – знищити українську державу.

Наприкінці минулого року в Україні було темно, через російські ракетні обстріли зникла електроенергія, але водночас було багато оптимізму. Після кожної атаки на енергетичну інфраструктуру українці наголошували у соцмережах, що їх не перемогти.

Оптимізм базувався на успіхах, досягнутих у 2022 році. По-перше, Україні вдалося захиститися, росіяни не змогли взяти Київ. По-друге, росіян не лише відкинули від Києва та північної частини України, але восени було проведено дві успішні операції, в результаті яких відбито значну частину Харківської області, правобережжя Херсонської області й частину Миколаївської області.

Ракетно-безпілотний або просто терор

росія атакує об'єкти критичної інфраструктури від початку вторгнення. Однак у жовтні минулого року це переросло у масові циклічні атаки на енергетичні об'єкти. 10 жовтня росія випустила 83 крилаті ракети повітряного, морського та наземного базування, до цього додалися ракети С-300 і безпілотики-камікадзе «Шахеда». Такі масовані атаки тривали до 9 березня 2023 року, коли росія випустила 81 ракету різного типу, у тому числі рекордну кількість гіперзвукових ракет Х-47 «Кінджал».

Перші місяці цього року для більшості жителів України ознаменувалися відключенням електроенергії. На вулицях міст з'явився ще один звук – повсюдне гуркотіння генераторів.

рф вдалося знищити або пошкодити 50% об'єктів енергетичної інфраструктури. 3 осені 2023 року росія знову намагається атакувати критичну інфраструктуру. Але в грудні їй не вдалося досягти таких же результатів, як торік. Через серйозні пошкодження продовжуються енергетичні проблеми, але водночас Україна підготувалася до нової хвилі терору. Першочергово було посилено протиповітряну оборону. Очікується, що найближчими місяцями в Україні надійде більше систем Patriot, ефективних у протидії російським балістичним ракетам.

Це важливо, оскільки російські повітряні атаки не припиняються і спрямовані не лише на об'єкти критичної інфраструктури. У січні російська ракета Х-22 влучила в житловий будинок у Дніпрі – 45 жителів загинули, 79 отримали поранення.

Упродовж травня росія сімнадцять разів завдавала ударів по українській столиці ракетами та безпілотниками. Тоді українській ППО вдалося вперше знищити гіперзвукові аеробалістичні «Кінджали». Столиця залишається однією з головних цілей атак. У грудні Київ двічі атакували балістичними ракетами.

У ще гіршому становищі мешканці міст, розташованих поблизу лінії фронту чи кордону з росією. Харків, Запоріжжя та міста Донецької області постійно піддаються ракетним обстрілам. Крім того, по всій країні відбуваються масові атаки безпілотників-камікадзе.

Від Бахмута до Авдіївки

У перші місяці 2023 року увага на фронті була прикута до оборони Бахмута. Бої за місто тривали майже десять місяців. Становище українців, які там оборонялися, значно погіршилося після того, як у січні російським солдатам і вагнерівцям вдалося захопити сусіднє місто Соледар. росіяни почали інтенсивні атаки на півдні і півночі від міста, намагаючись оточити захисників. Наприкінці лютого військам рф вдалося перерізати кілька шляхів сполучення, що з'єднували Бахмут з іншими містами.

У самому Бахмуті становище українських військових погіршувалося. У квітні росіяни дійшли до центру міста, а українці контролювали меншу частину Бахмута. Бої були жорстокими і точилися за кожну будівлю. За день нападники здійснювали десятки атак. Українці вели активну оборону та, де було можливо, також наступали. Однак перевага була на російському боці як за кількістю солдатів, так і за використанням важкого озброєння.

Українські військові та експерти, які розповідали про події, часто описували ситуацію в місті одним словом – «пекло». Проте в цьому пеклі їм все ж вдалося зупинити російські атаки.

Лише 20 травня росіяни змогли повністю зайняти місто. Однак за цю перемогу рф заплатила величезні втрати – там загинуло чи було поранено кілька десятків тисяч росіян, більшість з яких були найманцями з групи «Вагнер».

Незважаючи на захоплення Бахмута, українські війська активно наступали поблизу цього міста і запеклі бої тривають досі. Втім, восени 2023 року фокус змістився на інше місто Донецької області – Авдіївку, що неподалік Донецька. Тактика нападників там нагадує бахмутську: російське командування не бере до уваги втрати і за всяку ціну намагається взяти місто, пробуваючи оточити його з півдня і півночі.

За даними українського командування, втрати росіян у Донецькій області за останні два місяці 2023 року (до 20 грудня) склали майже 25 тисяч російських солдатів, знище-

но понад 200 танків, 400 інших видів бронетехніки. І 80% від цих цифр – саме на Авдіївському напрямку.

Однак наприкінці року спекотно не тільки під Авдіївкою. російська армія робить контрудар на всіх ділянках фронту. Тому ця зима буде дуже важкою для українських воїнів.

Важка ситуація на суші, успіхи на морі

Майже відразу після успіхів на Харківщині та Херсонщині з'явилася інформація про майбутні контрнаступи України. Про це говорили не лише експерти, а й представники української влади на чолі із Зеленським, українське командування. Як наслідок, в українському суспільстві, а також у зарубіжних партнерів з'явилися великі надії.

Однак український контрнаступ від початку мав щонайменше дві проблеми. По-перше, українці довго чекали на поставки зброї від своїх партнерів. Україна вела тривалу боротьбу, щоб переконати партнерів надати сучасні танки. Остаточного рішення було прийнято наприкінці січня, але для їх доставки потрібно було більше часу. Наприклад, американські «Абрамси» прибули лише у вересні. Так, Україна отримала значну кількість західних бронетранспортерів, артилерії та інженерної техніки, але цієї кількості виявилось недостатньо.

Друга проблема пов'язана як з тривалим терміном доставки західної зброї, так і з відсутністю несподіванки щодо напрямку українського удару. Сценаріїв було не так багато, і один із головних передбачав атаку в Запорізькій області. росіяни не сиділи без діла і за кілька місяців створили лінії потужних укріплень, які чергувалися з величезними мініми полями.

У результаті українська атака, яка розпочалась на початку червня, а не ранньою весною, наштовхнулася на сильний опір. Крім того, українські війська не мали авіаційної підтримки, яка, згідно з тактикою НАТО, є вирішальною для проведення такого типу операцій. Українцям вдалося прорвати російські позиції біля села Роботине, однак за це заплатили високу ціну, українські війська застрягли. На початку листопада головнокомандувач Збройних сил України Валерій Залужний у британському The Economist визнав, що контрнаступ не приніс очікуваних результатів, а українські війська прорвалися лише на глибину 17 кілометрів. У грудні становище українських військ на цьому напрямі погіршилось.

Відсутність наступальних успіхів на суші у 2023 році певною мірою компенсується успіхами в Чорному морі. У липні росія вийшла з так званої зернової угоди, і таким чином Україна знову зіткнулася із закриттям морського коридору для експорту сільськогосподарської продукції. Українська влада запустила тимчасовий коридор, попри атаки росії на портову інфраструктуру.

Водночас українські війська продовжили операції з обмеження діяльності Чорноморського флоту РФ. Це парадокс, адже «потужності» російського флоту протистояла країна, яка практично не мала власного флоту. Проте українці ефективно використовували морські та авіаційні безпілотники власного виробництва, допомогли також крилаті ракети Storm Shadow/SCALP-EG, надані Францією та Великою Британією. У вересні з їхньою допомогою українці двічі атакували об'єкти Чорноморського флоту у Севастополі. На ремонтному заводі знищено десантний корабель і підводний човен, а в центрі міста ракети влучили у штаб Чорноморського флоту. У листопаді на верфі в Керчі був знищений ракетний корабель. Втрати, яких зазнала росія, призвели до того, що більшість кораблів було виведено з баз у Криму до Новоросійська Краснодарського краю.

Підтримка партнерів під сумнівом

У січні 2023 року США надали Україні два пакети військової допомоги на загальну суму 5,75 млрд доларів. Наприкінці 2023 року адміністрація Байдена оголосила, що має лише 300 мільйонів доларів на військову допомогу і не має більше грошей, принаймні зараз. Питання продовження військової допомоги Україні, в той час як Байден просив у Конгресу \$60 млрд, перетворилось на заручника внутрішньополітичних суперечок між демократами та республіканцями. Тому до кінця року воно, ймовірно, не буде прийнято, і невідомо, коли саме це відбудеться після нового року (очікується, що Сенат США затвердить його у січні 2024 року).

Подібні проблеми стосуються і допомоги Україні від ЄС у розмірі 50 мільярдів доларів. Виділення цих коштів заблокував прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан. Ймовірно, його вето подолають, але не раніше початку лютого 2024-го.

Під час пресконференції 19 грудня президент Зеленський заявив, що впевнений у схваленні Сполученими Штатами допомоги Україні. Але головне питання – час. До кінця року українським захисникам довелося значно скоротити використання артилерійських снарядів.

Очікується не тільки фінансова допомога від союзників, це стосується і далекобійної зброї, яку нарешті почали постачати в Україну. Крім згаданих вище британських і французьких крилатих ракет, США нарешті погодились поставити балістичні ракети ATACMS. Українські пілоти почали навчання на літаках F-16 у вересні, а вже навесні вони можуть прилетіти в Україну.

Втім, проблеми не обмежуються військовою чи грошовою допомогою. У другій половині 2023 року ми спостерігали стрімке погіршення відносин між Польщею та Україною. У Києві сподіваються, що прихід нового уряду у Варшаві допоможе вирішити проблему блокади кордону та ембарго на імпорту сільгосппродукції.

Українці бояться внутрішніх розколів і з надією дивляться на Брюссель

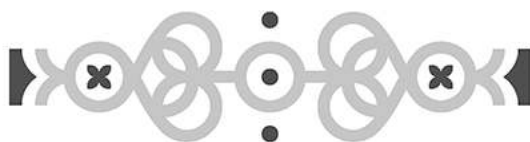
Багатьох українців хвилює не лише ситуація на фронті, а й можливість внутрішніх розколів. У 2022 році саме єдність українців значною мірою сприяла успішному протистоянню російському вторгненню.

Але останніми місяцями все частіше говорять про суперечки і навіть конфлікт між президентом і генералом Залужним. Згідно з опитуваннями, більшість українців проти звільнення Залужного. Представники президента запевняють, що відставки не буде, а сам Зеленський каже, що в нього «робочі стосунки з Залужним». Але незрозуміло, чи не поглибляться ці внутрішні розбіжності наступного року.

Лунають голоси щодо проведення президентських виборів у 2024 році – саае тоді спливають повноваження Володимира Зеленського. В Офісі президента кажуть, що вибори під час війни неможливі.

Також найближчим часом Україна опиниться перед дуже складним вибором: потрібно буде приймати рішення щодо додаткової мобілізації. Українське командування каже, що армія потребує 450-500 тисяч нових захисників.

У цій складній ситуації кінець року порадував і приніс великий успіх. ЄС погодився розпочати переговори про членство з Україною. Це дозволяє з надією дивитися в майбутнє, однак наступний рік буде непростим. На пресконференції 19 грудня президент Зеленський заявив, що ніхто не знає, коли закінчиться війна. ●

ПІДЛЯСЬКА НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА

Лавреати за 2023 р.

Підляська науково-літературна нагорода присуджується особам, які заслужені для функціонування, дослідження, творення та розвитку української культури і мови Підляшшя.

Категорія
«Літературна творчість»
Євгенія Жабінська

Категорія
«Наукова діяльність»
Василь Назарук

Категорія
«Популярно-наукова діяльність»
Мирослав Степанюк

Категорія
«Публіцистична творчість»
Юрій Місілюк

Профінансовано з коштів Національного інституту свободи –
Центру розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової
програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum
Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Підляський науковий інститут

Лавреати Підляської науково-літературної нагороди за 2023 рік

Метою Підляської науково-літературної нагороди є промоція української мови та культури Підляшшя шляхом вшанування та нагородження людей, які відіграють важливу роль у функціонуванні, дослідженні та розвитку української культури та мови Підляшшя. Нагорода була встановлена минулого року Підляським науковим інститутом та Союзом українців Підляшшя.

Нагорода присуджується у чотирьох категоріях: «Літературна творчість», «Наукова діяльність», «Науково-популярна діяльність», «Публіцистична творчість». Нагорода може присуджуватися фізичним особам, заслуженим у справі функціонування, дослідження чи розвитку української культури та мови Підляшшя в окремих категоріях.

У категорії «Літературна творчість» нагорода присуджується особам родом із Підляшшя, які творять літературу українською мовою (літературною мовою або підляською українською говіркою). У категорії «Наукова діяльність» нагорода присуджується науковцям, заслуженим у справі дослідження Підляшшя, зокрема української культури та мови регіону, історії чи сьогодення української громадськості Підляшшя. У категорії «Науково-популярна діяльність» нагорода присуджується особам, які здійснюють заходи щодо популяризації знань про Підляшшя, зокрема про українську культуру та мову Підляшшя, історію чи сьогодення української громадськості Підляшшя. У категорії «Публіцистична творчість» нагорода присуджується журналістам та іншим творцям, які ведуть журналістську чи репортажну діяльність

у різних формах: пресі, радіо чи телебаченні, займаючись питаннями, пов'язаними з Підляшшям, зокрема з українською культурою та мовою регіону, історією чи сьогоденням української громадськості Підляшшя.

Нагороду присуджує Капітула, у склад якої входять особи, заангажовані у діяльність задля збереження та розвитку української мови і культури Підляшшя, вказані управами суб'єктів, що заснували Нагороду, тобто Підляського наукового інституту та Союзу українців Підляшшя. Членами Капітули ПНІН у 2023 році були: д-р Андрій Артем'юк, Лука Бадовець, д-р Андрій Єскатеринчук, д-р Григорій Купріянович.

У 2023 році Підляська науково-літературна нагорода була присуджена вдруге. Рішення про присудження Нагороди за 2023 рік Капітула Нагороди прийняла на своєму засіданні 12 вересня 2023 р. Урочисте проголошення лавреатів та церемонія вручення Нагород за 2023 рік відбулися 8 жовтня 2023 р. в Більську на Підляшші.

Інформація про Нагороду та її лавреатів розміщена на веб-сайті Підляського наукового інституту: pninstytut.org/pl/popularyzacja/nagroda/laureaci-2023 та у профілі Інституту у мережі Фейсбук: facebook.com/pninstytut.

Заснування та присуджування Нагороди є однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансується з коштів Національного інституту свободи – Центру розвитку громадянського суспільства в межах Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

Категорія «Літературна творчість»

Євгенія Жабінська

Євгенія Жабінська (Євгенія Гаврилук) – українська підляська поетеса, авторка трьох збірок поезії. Поетичні твори пише українською говіркою рідної Вуорлі та українською літературною мовою. Поетичну творчість почала у 80-ті роки ХХ ст. Дебютувала в 1987 році поезіями українською підляською говіркою на сторінках першого випуску позацензурного підляського українського часопису «Основи» (Більськ на Підляшші). У 1988 році стала переможцем Другого конкурсу молодих творців української культури в Польщі. Її поетичні твори публікувалися на сторінках Українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою» (Більськ), а також в українських періодичних виданнях у Польщі та за кордоном: «Наше слово» (Варшава, зокрема у додатку «Криниця»), «Світо-Вид» (Нью-Йорк-Київ), «Зерна» (Цвікау-Львів-Париж). З'явилися три збірки її поезій: «Мамо, ким ми є?» (Біельськ 1989), «Коли приходить тиша» (Більськ-Підляський 1995) та «Назустріч мріям. Поезії» (Київ 2019, у серії «Світова духовність українства», ч. 15). Є також авторкою публіцистичних творів, присвячених питанням ідентичності, зокрема значенню рідної мови у вихованні молодого покоління. Членкиня Національної спілки письменників України з 2002 року.

Виростала в підляському містечку Вуорлі. Навчалася в ІІ Загальноосвітньому ліцеї ім. Б. Тарашкевича з білоруською мовою навчання в Більську. Випусниця біологічного факультету Університету Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні. Закінчила також післядипломні математичні студії в Університеті в Білостоці. Мешкає в Більську. Вже третє десятиліття працює вчителькою біології та математики, спочатку в Початковій школі в Саках, а зараз вчителює в Початковій школі в Кліщелях.

Євгенія Жабінська (перші твори публікувала як Жена Жабінська) стала однією з найвизначніших представниць нового покоління підляських письменників, які звернулися до батьківської мови у бурхливий час 80-х років ХХ ст. Її поезія була віддзеркаленням пошуків власної ідентичності цього покоління україномовних православних мешканців Підляшшя, яке входило в зріле життя у 80-ті роки ХХ ст. та відкривало, що їхня мова і культура є частиною українського етно-культурного простору. Іншою сферою поезії Євгенії Жабінської стали особисті, нерідко інтимні переживання і рефлексія над світом. Вірші поетеси вражають тонкістю, ніжністю, ліричністю.

Категорія «Наукова діяльність»

Василь Назарук

Василь Назарук – український літературознавець, перекладач, університетський викладач, україніст, родом із Південного Підляшшя. Автор низки статей, присвячених творчості українських письменників Пантелеймона Куліша, Володимира Самійленка, Миколи Бажана, Богдана Ігоря Антонича, Остапа Лапського, Якова Гудемчука, Тадея Карабовича, мистецтву Юрія Новосільського, Василя Альбічука. Перекладав польською мовою твори Тараса Шевченка, Івана Драча, Богдана Ігоря Антонича, Степана Крижанівського, Остапа Лапського. У науковому дороб-

ку має також монографію «Twórczość poetycka Bohdana Ihora Antonycza» (Варшава 2007) та книжку «Futuryzm na Ukrainie. Manifesty i teksty literackie» (Варшава 1995). Співавтор визнаного «Małego słownika ukraińsko-polskiego, polsko-ukraińskiego» (Варшава 1998). Автор статей про українських письменників у Польщі, у тому числі з Підляшшя. Мав вагомий внесок у відкриття, вивчення та популяризацію творчості південнопідляського живописця Василя Альбічука. Співпрацював з українськими періодичними виданнями в Польщі, зокрема з тижневиком «Наше слово».

Народився у 1946 році в українській сім'ї в селі Ольшанки (неподалік Кодня) на Південному Підляшші. У 1947 році, як і вся його сім'я, в межах акції «Вісла» був депортований на Мазури. Закінчив український Педагогічний ліцей № 2 в Бартошицях (1965). Випускник української філології Варшавського університету (1970). Захистив докторську дисертацію «Поетична творчість Івана Драча» (1976) та здобув ступінь доктора габілітованого на основі монографії про творчість Б. І. Антонича (2009). Довголітній працівник, а згодом завідувач Кафедри україністики (до 1990 року Кафедри української філології) Варшавського університету. Професор-гість Українського вільного університету в Мюнхені (Німеччина). Понад 40 років працював перекладачем, у тому числі в центральних державних установах Польщі, також під час державних візитів, будучи свідком формування польсько-українських державних відносин. Експерт у галузі навчальних програм, шкільних підручників та матури з української мови. Екзаменатор на державних іспитах з української мови. Професор і ректор Вищої школи менеджменту в Лігніці. Співзасновник і керівник Української редакції Польського радіо. Ініціатор і науковий консультант документального фільму про польсько-український політично-військовий союз 1920 року «Трудне братерство». Заступник головного редактора щорічника «Варшавські українознавчі зошити». Член Наукової ради Підляського наукового інституту.

Василь Назарук – один із найвідоміших і найавторитетніших українських учених у Польщі у галузі літературознавства. Видатний представник покоління українців Південного Підляшшя, що зазнало примусової депортації під час акції «Вісла», який попри зовнішні обставини зумів зберегти свою українську ідентичність, а згодом працювати на благо української науки та культури в Польщі. Варто відзначити його внесок у вивчення і популяризацію доробку українських письменників з Польщі, а також творчості Василя Альбічука. Як університетський викладач він не тільки познайомив поляків з українською літературою, але й сформував багато поколінь українських студентів у Польщі.

Категорія «Популярно-наукова діяльність»

Мирослав Степанюк

Мирослав Степанюк – регіоналіст, природознавець та краєзнавець. Десятиліттями веде активні дії для вивчення та популяризації культурної та природної спадщини Підляшшя. У колі його зацікавлень є різні аспекти життя Підляшшя, зокрема збереження культури та традиції, а також місцевих українських говірок.

Він сприймає культурно-мовну спадщину регіону як глибоко вкорінену в реалії природного середовища та природничих цінностей Підляшшя, а також у його історію та сьогодення. Був одним із членів-засновників найбільшої української організації регіону – Союзу українців Підляшшя, заступником голови та головою СУП, а також головою Білостоцького відділу СУП.

Співзасновник і голова кількох неурядових організацій, зокрема Товариства Спадщина Підляшшя та Місцевої групи діяльності «Біловезька пуща». Ініціатор і координатор кількох десятків проєктів як регіональних, так і міжнародних, спрямованих на збереження українських традицій Підляшшя, зокрема підляських українських говірок, з метою охорони ландшафтних цінностей та культурно-природної спадщини, розвиток і популяризацію туризму. Автор численних наукових і популярно-наукових праць з питань природи та культури. Редактор, співредактор та співавтор кількох книжок, зокрема: «Dziedzictwo kulturowe Regionu Puszczy Białowieskiej» (2003), «Natura 2000 Dolina Górnej Narwi» (2004), «Tratwą przez puszcze, czyli krótka historia osadnictwa i eksploatacji Puszczy Białowieskiej» (2006), «Słownik nazw miejscowych regionu Puszczy Białowieskiej» (2007), «Kraina Otwartych Okiennic – przewodnik turystyczny» (2007), «Zdobnictwo drewnianych budynków mieszkalnych» (2007), «Gwary Północnego Podlasia» (2008), «W krainie tura i żubra – historia, kultura, zabytki ziemi bielsko-hajnowskiej» (2013). Проводив наукові дослідження, зокрема щодо структури та динаміки ландшафтів різних рівнів організації та методичних основ інвентаризації та валоризації природного середовища для цілей охорони природи та економічного розвитку.

Родом із підляського села Шостаково поблизу Гайнівки. Випускник факультету біології та наук про Землю Університету Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні в галузі управління та захисту довкілля. Довголітній науковий співробітник Білостоцької політехніки. У 2012-2015 роках директор Біловезького національного парку. Зараз працює спеціалістом з охорони ландшафту, культурних та історичних цінностей у Підляському офісі просторового планування в Білостоці. Вже кілька років разом з дружиною ведуть кемпінг «Нарва» в самому серці Країни відкритих віконниць, у Долині верхньої Нарви, на краю села Пухли. Має двох дочок. Він незвичайним чином поєднує свої життєві захоплення з професійною роботою.

Мирослав Степанюк є однією з найвизначніших постатей українського середовища Підляшшя. Він зробив значний внесок як у своїй професійній роботі, так і в громадській діяльності, для вивчення, збереження та популяризації української культурної спадщини Підляшшя та природних і ландшафтних цінностей краю.

Категорія «Публіцистична творчість»

Юрій Місіюк

Юрій Місіюк – журналіст, редактор і продюсер телебачення та радіо, понад тридцять років готує україн-

ські радіо- та телепередачі на Підляшші. Автор перших радіопередач українською мовою на Польському Радіо Білосток, де у 1991-2004 рр. працював журналістом і редактором передачі «Думка українська», яка представляє функціонування української культури, мови та традицій Підляшшя, а також його історію і сьогодення. З 1995 року тележурналіст. У 1995 році проходив стажування в Торонто (Канада) у продакшн-компанії «Контакт», яка готує телепередачі українською мовою. З 1999 року автор телевізійної передачі українською мовою, яка спочатку була щотижневою 10-хвилинною частиною блоку «Самі про себе», а з 2003 року виходить як передача «Український перегляд» на Польському телебаченні Білосток. З 2001 року зовнішній продюсер програм і власник продюсерської компанії Юрій Місіюк Виробництво телепрограм. «Українському перегляду» він надає роль важливої та високоефективної інформаційної передачі, яка представляє культурне та громадське життя української громадськості Підляшшя, в якій особливе місце займає представлення фольклору та народної традиції, навчання української мови, фейлетони про історичну та соціокультурну тематику, розмови з цікавими людьми. У 2002 році в Ужгороді на Закарпатті в Україні на IV Міжнародному фестивалі телевізійних і радіопрограм для національних меншин «Мій рідний край» українська частина передачі «Самі про себе» отримала відзнаку, а Юрія Місіюка нагороджено почесним дипломом Міжнародної конференції журналістських організацій за визначні заслуги у розвитку міжнародних відносин між журналістськими організаціями та підкреслення ролі засобів масової інформації.

Родом із підляського Відова поблизу Більська на Підляшші. Випускник III Загальноосвітнього ліцею в Білостоці, згодом навчався на спеціальності Право та Організація і управління у Варшавському університеті. У 80-х роках ХХ ст. один із натхненників і лідерів українського руху на Північному Підляшші, організатор численних українських туристичних і культурних заходів. З 1983 року співзасновник, співвласник і будівничий музею під відкритим небом у Біловезі – комплексу дерев'яної забудови руського населення Підляшшя. Співзасновник і співвласник відкритого в 1987 році скансену в Козліках над Нарвою, який є не лише унікальним місцем збереження традиційної дерев'яної архітектури регіону, але й важливим центром культурного та громадського життя української громадськості Підляшшя. З 1997 року безперервно очолює Товариство друзів скансену в Козліках. Співзасновник та член керівних органів українських організаційних структур у регіоні: гуртків Українського суспільно-культурного товариства, Об'єднання українців у Польщі, Союзу українців Підляшшя. Хобі: подорожі, опера, вітрильний спорт, скандинавська ходьба.

Юрій Місіюк є піонером і визначною постаттю української радіо- та тележурналістики на Підляшші, з великим і різноманітним досвідом роботи в електронних медіа. Телевізійна передача для української громади Підляшшя «Український перегляд», яку він готує протягом останньої чверті століття, має високу оцінку глядачів і відіграє визначну роль в українському медіапросторі Підляшшя. ●

Марта ЛЕВОСЮК-ОЛІЙНИК

Фото з архіву героїні статті

«Співаки – для публіки, а не публіка для співаків»

Молода оперна співачка Юстина Блюй, родом із Перемишля, знову виступила на сцені Краківської опери й захопила глядачів своїм співом.

Юстина Блюй – випускниця Музичної академії, навчалася в класі оперного співу професорки Ольги Попович у Кракові, Оперній академії при Національній опері у Варшаві, після чого одразу розпочала навчання в Міжнародній оперній студії в Цюриху (Швейцарія). Там навчалась, перебуваючи в міжнародному середовищі співаків, а також виступала в таких операх, як «Валькірія» Вагнера, «Ріголетто» Верді, «Електра» Штрауса, «Севільський цирульник» Россіні, «Макбет» і «Травіата» Верді, «Чарівна флейта» Моцарта. Українку з Перемишля запрошують сцени Ірландії, Німеччини, Великої Британії та України, цінуючи її голос та вміння сценічної гри. Юстина Блюй також брала участь у конкурсах. «Уже на попередніх

етапах артистка показала велику культуру співу та приємний спокій на сцені», – пише рецензент Міжнародного фестивалю й конкурсу співу імені Ади Сарі. «Від першого до останнього виступу мені незмінно подобалася Юстина Блюй. Хороше, потужне сопрано, що інтригує, правильно поставлене», – пише Влодзімеж Неубарт про оперу «Про королівство дня й ночі та зачаровані інструменти» (O Królestwie Dnia i Nocy oraz zaszczarowanych instrumentach), яку поставив Великий театр – Національна опера у Варшаві.

Співачка вільно почувається на сцені – тут вона на своєму місці. Дуже легко будує контакт із публікою, занурюючи її у світ, про який співає. Як сама каже: «Немає нічого гіршого, ніж зануджені глядачі. Тому ставлю собі виклик, щоб витягнути їх із цієї нудьги та показати й захопити увагу концертом або спектаклем. Щоб пізніше глядачі могли вийти із зали, й щось залишилося в їхній пам'яті. Співаки – для публіки, а не публіка – для співаків. Те саме можемо побачити на концертах популярної музики. Часом публіка виходить із концерту, збуджена емоціями, які викликав музикант, а часом повертається з виступу з нудьгою та забуває про нього, перетнувши поріг дому. Цей перший варіант мене цікавить більше».

26 листопада в Краківській опері відбувся завершальний спектакль «Лотерея на чоловіків, або Чоловік № 69»

(Loteria na mężów, czyli narzeczony nr 69) Кароля Шимановського. На нього прийшли й шанувальники мистецтва з українського середовища. Під час спектаклю в оркестрі грала українська скрипалька Олександра Михайленко, яка також є диригенткою церковного хору «Осанна» у Кракові. Уже 20 січня можна буде відвідати Катовиці, де Юстина співатиме на Новорічному концерті в NOSPR (Народний симфонічний оркестр Польського радіо). Талановиту артистку оцінили в Азії, і 3-4 лютого 2024 року Юстина летить до Сінгапура з оперою «Весілля Фігаро». А у квітні відвідає Роттердам, Париж, Дортмунд та Баден-Баден з оперою «Валькірія» Вагнера. Тож стежте за її концертами. ●

Павло ЛОЗА

Фото з архіву організаторів

З'їзд пластових організацій з усього світу

Найбільшою подією для всіх пластових організацій світу є збори Конференції українських пластових організацій (КУПО). Цього року вони вперше відбулися в Польщі. У події взяло участь понад 150 учасників із чотирьох континентів. Підсумовуючи, можна стверджувати, що це був найважливіший захід, організований цього року пластунами з Польщі.

Збори КУПО – це найвищий орган, який складається з усіх членів-організацій. За статутом, проведення зборів передбачено кожні три роки. XXI Збори КУПО мали відбутися ще у 2022 році. Проте через пандемію, а згодом і повномасштабне вторгнення в Україну їх було перенесено на цей рік. На збори КУПО, що проходили в листопаді поблизу Варшави, з'їхалися пластуни з 19 країн світу, зокрема України, Німеччини, Австрії, Великобританії, Іспанії, Австралії, Канади, США, Аргентини.

«Наше слово» звернулося до представників організації Пласт у Польщі з проханням розповісти про те, як відбувався цей захід.

– Прибуло рівно 154 учасники, з них 101 делегат, – розповідає Ігор Мричко, голова Пласту – української скаутської організації в Польщі.

– Це була нагода особисто познайомитися з людьми з інших країн, яких я раніше зустрічав онлайн, – підкреслює Павло Грицина, делегат КУПО, котрий очолює пластунів у Ряшеві.

Саме делегати з усього світу визначають план роботи на наступні три роки та завдання, які мають бути виконані за цей час. Приймають відповідні постанови. На цьогорічних зборах, серед іншого, було обрано новий керівний орган (провід) КУПО та прийнято трьох нових членів – організації Пласт зі Словаччини, Франції та Іспанії.

Олена Боднар-Потоппник

На відміну від Польщі в деяких країнах, як-от у Франції чи Іспанії, Пласт тільки формується.

– Пластуни в Німеччині, США та Канаді – це нащадки українських емігрантів, які виїхали з Польщі та України до або після Другої світової війни. Але у Франції, наприклад, організація Пласт тільки створюється. Це ініціатива пластунів, які оселилися в країні протягом останніх років, – пояснює Олена Боднар-Потоппник, членкиня оргкомітету цьогорічного КУПО.

Українка нагадує: щойно, у 1990 році, у Польщі почав відроджуватися Пласт, організація одразу ж увійшла до КУПО.

– Це дуже важлива ініціатива, яка була створена для об'єднання пластунів з різних країн, коли кілька десятків років тому учасники організації емігрували та роз'їхалися по різних країнах світу. Тоді народилася ідея, що потрібно зберегти цю єдність. Такої думки КУПО дотримується досі, – зазначає пластунка з Варшави.

Одна з резолюцій зборів стосувалася затвердження нових відзнак. Ідеться про «Срібний хрест за значне діло», яким будуть нагороджені пластуни, котрі воюють у складі різних військових формувань, а також волонтери, які допомагають захисникам.

– Якщо говорити про відзнаку для волонтерів, вона призначена для пластунів, котрі, часто ризикуючи життям, допомагають бійцям на передовій, – заявляє Ігор Мричко.

Варто додати, що під час XXI Зборів КУПО відзначили представників української громади з Польщі, пов'язаних з Пластом. Вони отримали орден «Вічного Вогню в сріблі» й орден «Вічного Вогню в бронзі» за багатолітню

роботу в громадській сфері, зокрема за «волонтерську діяльність на благо української громади».

– Це також нагородження за організацію підтримки для України, біженців і військових після відкритого нападу росії на Україну. Це, між іншим, за діяльність у Кризовому центрі допомоги Україні, який, до речі, очолює пластунок з Польщі. Від початку повномасштабної війни пластуни утворили в Перемишлі свій склад, щоб збирати допомогу та відправляти її в Україну, – говорить Павло Грицина.

Можливість провести збори КУПО була надана Пласту – українській скаутській організації в Польщі не лише через близькість Польщі до України, а також за здобутки організації протягом останнього часу.

– Безумовно, для нас це велика честь. Такого в Польщі ще не було. Відповідальність за організацію такого захо-

ду покладають тільки на серйозних партнерів. Тому що це вимагає значної координаційної роботи. Це сигнал, що інші дивляться на нас як на сильних представників організації, котрі можуть провести захід для українських скаутів з усього світу й разом вирішити, в якому напрямі маємо всі рухатися, – каже Павло Грицина.

На рішення провести збори КУПО в Польщі вплинуло і надання допомоги Україні, і співорганізація пластових таборів для дітей та підлітків. Лише цього року до Польщі на зимові табори приїхало 1500 пластунів з України та 500 – на літні. За ці півтора року пластуни відкрили світлиці в Любліні та Варшаві, які називають «домівками». У межах співпраці з іншими інституціями представництва організації Пласт орендують приміщення в Кракові, Вроцлаві, Гожові, Ряшеві, Гданську тощо.

– Насправді наша дотеперішня діяльність дала нам великий досвід. Це спрацювало. Ще більше тішать позитивні коментарі після події. Думаю: це також завдяки тому, що делегати та гості, які приїхали до Варшави, самі беруть участь у багатьох проєктах у своїх країнах. Вони розуміють, яка координаційна робота потрібна, щоб організувати захід, на який приїдуть люди з різних континентів, – вважає Олена Боднар-Потопник.

Наприкінці з'їзду відбулося спільне засідання делегатів та запрошених гостей. Серед них був посол України в Польщі Василь Зварич, який підкреслив важливу роль світових пластових спільнот у допомозі та підтримці України в умовах боротьби з російською агресією.

– Завдяки вашим зусиллям та єдності, Пласт сформувався в міцну світову структуру, яка виховує українську молодь у дусі непорушних принципів Пластового закону – вірності Богові та Україні, – сказав дипломат, який висловив вдячність українському Пласту в Польщі також за проведення щорічної акції «Полум'я братерства», організацію таборів відпочинку для українських дітей, збір та доставляння в Україну гуманітарної допомоги, надання фінансової та волонтерської підтримки українцям у Польщі.

Під час зустрічі голова Пласту в Польщі Ігор Мричко урочисто надав статус «друзі Пласту» послу України в Польщі Василю Зваричу та раднику Посольства Віталію Білому. Зустріч відвідали теж теперішній голова ОУП Мирослав Скірка та колишній Петро Тима.

Під час зборів КУПО у Варшаві пластуни з Польщі провели збір грошей на закупівлю машини для свого друга-пластуна, який зараз воює. ●

Нагородження українських дипломатів

Історичний календар

ГРУДЕНЬ

Підготувала Олена ГУМЕНЮК

Фото з Вікіпедії

15 грудня 1883 р. у селі Скопці на Полтавщині народилася Ганна Собачко-Шостак (1883–1965), художниця, майстриня декоративного розпису. Полтавщина початку XX століття відзначалася багатьма центрами декоративно-прикладного мистецтва. Тут виникають навчальні майстерні вишивки, які очолювали достатньо відомі художники. Так, у селі Вербівка працювала футуристка Олександра Екстер та кубофутурист Казимир Малевич. У 1910 році у рідному селі Ганни Собачко поміщиця Анастасія Семиградова заснувала килимарську майстерню. Керувати нею запросила художницю-модерністку Євгенію Прибильську, яка оцінила вироби та малюнки молоді майстрині й всіляко їй допомагала. Вишивки та панно Ганни Собачко 1913-го експонувались на виставках у Петербурзі та Києві, 1914-го – у Берліні, Парижі та Москві.

«В роботах української художниці Ганни Собачко ми бачимо свіжість і яскравість, – писала Олександра Екстер, – що є визначальними для духу молодих слов'янських народів». Протягом 1920-х твори українки, виконані у техніці акварелі та гуаші, потрапили на виставки до Франції, Чехії, Великобританії.

1932-го Ганна Собачко разом з родиною переїхала до селища Черкізово, що під Москвою. Працювала на фабриці набивних тканин. За її ескізами та малюнками тут виготовляли тканини, робили вишивки та килими. За оформлення українського павільйону на Всеросійській сільськогосподарській виставці у Москві їй присудили звання майстра народної творчості і включили до Спілки художників СРСР.

Майстриня продовжувала виставляти свої роботи за кордоном. «Не вам, а нам у вас треба вчитися, – говорив французький художник Анрі Матіс, побачивши роботи майстрині на виставці у Парижі, – адже ви маєте велике національне мистецтво і унікальне народне мистецтво Ганни Собачко».

17 грудня 1917 р. Українська Центральна Рада отримала телеграфом ультиматум від петроградського Раднаркому («Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до Центральної Ради»). Рада народних комісарів (Раднарком) під загрозою війни вимагала від Центральної Ради протягом 48 годин виконати наступні вимоги: не відкликати українських частин із фронту (Південно-Західний фронт Першої світової війни); пропускати більшовицькі війська на Південний фронт для боротьби з генералом Олексієм Каледініним; не пропускати через Україну на Дон козаків; припинити роззброєння більшовицьких частин та повернути їм зброю.

Сергій Єфремов (політичний діяч, очільник Української партії соціалістів-федералістів), коментуючи ультиматум на сторінках «Нової Ради» 19 грудня 1917 року, не обирав висловів, аби продемонструвати своє обурення: «Сталось нове Каїнове діло. Рада народних комісарів, не задовольняючись партизанською хатньою війною, що заливає кров'ю простори держави російської, оповістила формальну війну Українській народній республіці. Инакше не можна зрозуміти той надзвичайно нахабний і брехливий ультиматум, що прислали народні комісари правительству української республіки. Україна, як найбільш організований й найдужчий з країв колишньої російської держави – це сіль в оці народним комісарам. І вони цю сіль силкуються знищити».

Симон Петлюра, виступаючи 18 грудня на Всеукраїнському з'їзді рад робітничих, селянських і солдатських депутатів, заявив: «Граючись з нами чудесними словами, на нас готовили похід. І ми відчували, що нам, українській демократії, у спину хтось готує ніж... Разом з ультиматумом більшовики концентрують своє військо для розбиття Української Народної Республіки. У Старокостянтинові, Гомелі і Брянську збираються ті кулаки, що мають знищити всю нашу роботу національного відродження».

Того ж дня Генеральний секретаріат одностайно відхилив ультиматум по всіх пунктах. Також 18 грудня Раднарком, отримавши відповідь на ультиматум і, вважаючи її незадовільною, ухвалив вважати Центральну Раду такою, що перебуває в стані війни з радянською Росією.

Оскільки Всеукраїнський з'їзд рад робітничих, селянських і солдатських депутатів рішуче засудив ультиматум і повністю підтримав Центральну Раду, більшовицька фракція в повному складі переїхала до контрольованого радянськими військами Харкова, де 24-25 грудня провела альтернативний Всеукраїнський з'їзд рад. Тоді

було проголошено Україну Республікою Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів, визнано її федеративною частиною радянської Росії і обрано маріонетковий уряд – Народний секретаріат. 26 грудня «червоні» частини, що дислокувалися в Харкові й мали відправлятися на Дон, здійснили раптовий напад на станцію Лозова, а за два дні – на місто Чугуїв. З цього розпочалася «гаряча фаза» першої російсько-української війни.

21 грудня 1861 р. на Херсонщині народився Євген Чикаленко (1861-1929), меценат, видавець, публіцист, землевласник, член «Старої Громади», ініціатор заснування Товариства Українських Поступовців. Один із ініціаторів скликання Центральної Ради у 1917 році.

1918-го відійшов від політики та спостерігав за розгортанням подій в Україні, але не брав у них безпосередньої участі. Олександр Шультс називав Чикаленка «людиною до 1917 року», ветераном українського відродження, цілком сформованою і не готовою до реалій, породжених революцією. Чикаленко, оцінивши неготовність українців до складного державотворчого процесу, вирішив відійти від цих процесів. «Україну любити треба не лише до глибини душі, а й до глибини власної кишені», – ці слова належать землевласнику та меценату Євгену Чикаленку, який свої статки витрачав на розвиток української справи.

«Я не раз казав, що коли не матимемо своєї преси, школи, – писав Чикаленко у „Спогадах“, – або хоча б такого геніального брехуна, як Сенкевич, щоб розбудив у широких колах національну свідомість, то станемо провансальцями». Тому багато зусиль доклав до створення українських газет «Громадська думка» (1906) та «Рада» (1906–1914). Фінансово підтримував редакції української періодики «Селянин», «Літературно-науковий вісник», «Нова громада». Газета «Рада», якій Чикаленко віддав вісім років життя, була для нього виплеканим дитям. Прибутку від газети не було жодного – лише постійні витрати, які Чикаленко покривав, заставляючи будинок та продаючи землю. Видання газети припинилося на початку Першої світової війни, відколи почалися переслідування російською владою самого видавця. «Зі смертю газети настала і моя духовна смерть, – писав Чикаленко Володимирі Винниченку. – Як український Дон Кіхот,

я помру. Заховаюсь у селі, аби не бачити свідомих українців, не чути про них, одним словом, вернусь у „первобытное состояние“ запеклого сільського хазяїна, який, окрім чорного пару, нічого не знав і нічим не цікавився». У селі Чикаленко писав роботи на тему сільського господарства, яке він знав досконало. Він одним із перших у себе в господарстві запровадив американську сільсько-господарську техніку.

Скуповував твори Тараса Шевченка для організованої ним селянської бібліотеки. Втративши свою 8-річну доньку, Чикаленко вирішив вшанувати її пам'ять, створивши щось корисне. Частину грошей, які він відкладав для посагу доньці, він відправив у редакцію «Київська старовина» для премії за найкраще написану історію України. Його коштом у Львові звели гуртожиток для студентів Політехніки.

23 грудня 1873 р. у Львові засновано Наукове товариство імені Тараса Шевченка. В межах Наддніпрянської України (що перебувала у XIX столітті у складі Російської імперії) посилювалася цензура, відтак неможливо було створити мистецький чи науковий осередок. Ініціативу Олександра Кониського та Дмитра Пильчикова підхопили їхні однодумці з Галичини. Натхненниками проєкту були Володимир Антонович, Михайло Драгоманов, Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький. 20 тисяч австрійських крон для заснування Товариства дала Єлизавета Милорадович-Скоропадська. До меценатів приєднався Дмитро Пильчиков та понад 30 жертводавців-галичан.

Учасники з'їзду українських письменників з нагоди 100-річчя виходу в світ «Енеїди», серед них діячі НТШ

23 грудня в Галицькому намісництві затвердили статут Товариства. Спершу це було літературне, а з 1892-го реорганізоване в наукове товариство. На цьому етапі засновники ставили перед собою скромні завдання «спомогати розвій руської словесности». Займалися популяризацією знань серед народу шляхом видання художніх, фольклорних та історичних творів. Першим головою Товариства обрали Корнила Сушкевича. За статутом членами-засновниками могли бути лише громадяни Австро-Угорщини. Серед них були Юліян Романчук, Омелян та Олександр Огоновські, Лонгин Лукашевич, Теофіл Барановський. Досягненням Літературного товариства імені Тараса Шевченка до 1892 року було видавництво понад 20 найменувань книжок, регулярних часописів «Правда» та «Зоря».

Наталія ПАСІЧНИК

Фото з архіву героїні статті

«Я зростала у лемківській культурі»

Соломія Загордонець – юна акторка родом з Тернополя, яка знімалася, зокрема, в детективній стрічці «Позивний Бандерас» та пробує сама знімати фільми. Дівчина має лемківське коріння та розповідає, як це впливає на її творчість.

– Соломіє, ви – лемкиня. Розкажіть, будь ласка, про ваших предків.

– Моя прапрабабуся Маланія Мучко та прабабуся Ольга (з родини Крайняк) народилися у селі Ганчова Горлицького повіту Краківського воєводства. Зараз це сучасна Польща, а тоді Лемковина – українська етнічна територія, на якій здавна проживала етнографічна група українців – лемки. Моя прабабуся Оля навчила мене читати, вона дуже працьовита та добра жінка.

– Вашою першою режисерською спробою у кіно була робота «Переселені». Ця тема пов'язана з вашими лемківськими коренями. Що спонукало звернутися до лемківської теми у документальному жанрі?

– Я зростала у лемківській культурі, чула пісні, приймала участь у концертах, присвячених річницям депортації. У 2018 році я ходила у кіношколу, там нам дали завдання зняти короткометражний фільм. Моя мама зростала біля прабабусі Маланії, яка розповідала їй про усі сумні та несправедливі моменти виселення. І разом ми прийняли рішення підготувати матеріал і зняти фільм про лемків, метою якого стали систематизація знання та увіковічнення спогадів. У стрічці можна побачити мою прабабусю Олю, яка розглядає старі світліни, а я там співаю фінальну пісню. Всі герої фільму – лемки. Найстарішій героїні на той момент було майже 90 років.

– У вашій сім'ї збереглися якісь лемківські реліквії?

– Так, в нас є горсет, вишитий бісером. Прапрабабуся Маланія, мама прабабусі Олі, вишила його у 1939 році. Я одягнена у цей горсет, коли співаю пісню у фільмі. Моя бабуся Галя теж починала вишивати горсет, прагнучи відтворити копію

лемківського, вишила одну половину – і тут розпочалася війна у 2014-му. Вона зупинилася. Тільки вирішила відновити роботу і почала вишивати іншу половину, яка би мала бути дзеркальним відображенням першої, і ніяк їй це не виходило – у 2022-му розпочалось повномасштабне вторгнення.

– Розкажіть трохи про ваш акторський досвід.

– Я зіграла одну з ролей у повнометражному фільмі «Позивний Бандерас». Це був неймовірно цінний досвід, адже крім формування акторських навичок, я усвідомила об'єм роботи і часу, який потрібний для створення справді якісного витвору мистецтва. Вважаю, що актор має бути універсальним, тому спробувала себе у гумористичному напрямку: брала участь у телевізійному шоу «Розсміши коміка». Також я люблю ходити у театр, а ще більше мені подобається грати у виставах. Моєю крайньою роботою є «Лісова пісня» Лесі Українки. Героїня, яку я зіграла, – Мавка, це дівчина, яка є уособленням чистого кохання, щирої дружби та волелюбності. На мою думку, з неї потрібно брати приклад і боротись за себе і за своє місце серед людей так, як це робила вона.

– Що ви думаєте про сучасне українське кіно?

– Воно має великий потенціал, адже наші люди – мегаталановиті, готові творити і здатні створювати якісний продукт. Але є деякі аспекти, які можна покращити, щоб підняти якість та привабливість фільмів. Нам потрібно більше інноваційних та якісних сценаріїв. Розширення спектру жанрів та тем у фільмах дозволить кожній людині знайти щось для себе і відповідно більше людей захочуть піти в кінотеатр та підтримати українське кіно. Для реалізації більшої кількості проєктів важливою є державна підтримка та фінансування. А також нам потрібно попрацювати над маркетингом та рекламою, щоб українські фільми виходили на міжнародний ринок.

– Чи можна зняти художнє кіно на лемківську тему? Яким міг би бути сюжет?

– Звичайно, можна і навіть треба! Сюжет може бути різноманітним, адже культуру та життя лемків можна висвітлити з різних сторін. Наприклад, це може бути історичний фільм про події чи постаті з лемківської історії. Або можна вигадати власного героя: молодий лемко, який вирушає в подорож, щоб дізнатися більше про свої коріння після того, як знаходить стародавній лемківський артефакт. Він має вивчити давні легенди та звичаї свого народу, які втратилися з часом. Також це може бути драма про життя лемків або навіть фентезі, яке використовує лемківську культуру та міфологію. Важливо добре дослідити тему та взяти до уваги історичний та культурний контекст для створення фільму, який надасть можливість глибоко розглянути аспекти лемківської історії, мови, звичаїв та ідентичності, а також відзначить важливість збереження та популяризації цієї культури.

– І насамкінець, чи хочете побажати щось нашим читачам?

– Я бажаю кожному знати і пам'ятати своє коріння. Важливо те, де ми народились і де живемо зараз. Ми повинні мріяти про добро не десь далеко, а мріяти і будувати добро тут, в Україні. Звичайно, нам є куди рости і є що розвивати, але у нас є потенціал. Бажаю всім нам пишатись українською культурою та робити все можливе для її збагачення та поширення. ●

Ірена Карпа, «Тільки нікому про це не кажи». Книголав, 2022. – 256 с.

Дарина ПОПІЛЬ

Іноді краще говорити, а не мовчати

Таємниці. Вони у нашому житті є постійними супутницями. Деякі з них нікому не розповідаємо, іншими готові поділитися з найближчими, щиро сподіваючись, що їх збережуть.

Проте, чи завжди, коли ми розповідаємо щось дуже інтимне і сокровенне, ми хочемо, аби це стало і залишалось таємницею? Можливо, іноді ми ділимося з іншими своєю таємницею саме для того, щоб припинити її приховувати, щоб вона перестала бути таємницею і стала врешті видимою правдою.

«Тільки нікому про це не кажи» – про таємниці, про їхню загрозу, небезпеку, часто шкідливість для тих, хто несе їхній великий тягар.

Новий роман Ірени Карпи вже встигли найменувати психологічним трилером та навіть детективом. Ці означення у кожного викликають різні очікування від книги. Трилер – це, мабуть, трохи про напругу та гостросюжетність. Детектив – про динаміку та непередбачуваність. Більшість книг авторки завжди мають у собі нотку авантюри, яка щедро присмачена відвертістю, еротизмом, дехто міг би це назвати вульгарністю. А проте, це вже справа смаку.

Власне, коли лише знайомимося з головною героїнею Марго, то спочатку видається, що матимемо справу в основному з любовними пригодами екстравагантної героїні у Парижі.

Марго – українка, яка вже досить давно проживає у Франції, працює фотографою, полюбляє відвідувати різноманітні пікантні вечірки, не обмежує себе у жодних задоволеннях, провадить вільне від рамок та догм життя. В Україні у неї залишився дідусь, якого вона дуже любить і часто з ним спілкується.

Сторінка за сторінкою ми потрапляємо за завісу кулуарів паризького бомонду. Елітні розваги, у яких бере участь головна героїня, видається, навіюють на неї екзистенційну нудьгу. Події у книзі розгортаються ще під час пандемії коронавірусу. Відчувається легка депресія тих часів, коли все довкола наче завмирає. Також Марго постійно щось мучить, чи то якісь незрозумілі спогади з дитинства, а може, те, що зараз вона не на своєму місці.

Достатньо швидко стає зрозумілим, що «Тільки нікому про це не кажи» – це не просто роман про богемне життя українки у Парижі. Це щось значно більше. На горизонті з'являється таємничий маніяк Месник, що ліквідує в Україні різних покидьків: гвалтівників, корупціонерів, ін-

ших злочинців. Про ці справи довідуємось з дописів загадкового журналіста Соніка, який намагається розібратись у всіх цих подіях. Марго ж насамперед намагається розібратись у собі, тому відвідує психолога, якого зве Професор і ділиться з ним своїми думками та здогадками.

Водночас героїня постійно пише та дзвонить до ще одного не до кінця зрозумілого персонажа С. і вмовляє його приїхати до неї з України.

Про новий роман Карпи писати важко тому, що це треба робити обережно, щоб не заспойлерити найцікавіше, а безперечно найефектнішими будуть розв'язка та кінцівка запутаного, багатощарового сюжету.

Отож спостерігаємо за динамікою подій очима Марго, яку дуже турбують вбивства загадкового Месника. Нагадаємо, Месник убиває лише справді «поганих хлопців», таким чином караючи тих, хто заслуговує, на його думку, покарання, але якимись чином оминув його. Марго – як і ми – читає про подвиги Месника у блозі Соніка. Їй також дуже хочеться якось долучитись до викриттів різних сумнівних персонажів, тож вона фотографує їх на неоднозначних вечірках у різноманітних компрометуючих ситуаціях та висилає контент Соніку. Марго ця тема тригерить дуже сильно. Вона прагне, як і Месник, кари, помсти для всіх, хто скривдив когось беззахисного.

Водночас наша героїня все більше запутується у своїх думках, почуттях, спогадах. Вона розпорошується поміж своїм життям у Парижі, зацикленні на діяннях Месника, спробах спровадити до Франції незбагненного С.

Якщо б книгам можна було давати кольори, новому роману Карпи я би надала колір сірий. Тому що з героїні, з Парижа, з усього довкола наче висмоктали барви. Марго спустошена і не може вияснити чому. А у світі далі коїться стільки зла, і мусить аж з'явитись загадковий маніяк Месник, щоб трохи прочистити ряди цієї армії негідників. Виходить, правова система, яку побудував світ, зовсім не дає собі з цим усім карнавалом зла ради.

Як вже було згадано, ця книга про таємниці. Власне, так і є, перш за все, це роман про те, чому люди мовчать. Чому мовчать жертви злочинів. Чому бояться заявити, що їх хтось скривдив. Ну ось, власне, тому, що система поломана. Кривдникам часто все сходиться з рук. А жертви залишаються наодинці зі своїм болем і травмою.

«Тільки нікому про це не кажи» була написана ще перед повномасштабним вторгненням. Багато кому може видатись, що ця книга зараз не на часі. Але насправді проблеми булінгу, замовчування злочинів, соромлення жертв і перекладання вини на них, а не на злочинців завжди актуальні.

Ірена Карпа придумала художній твір із запутаним сюжетом, прикрасила його епатажем богемного Парижа. А проте, таке враження, що це просто яскравий фон, щоб привернути увагу до цієї страшної сірої реальності, де щодня стається і – що найгірше – замовчується щось жахливе.

Можна читати «Тільки нікому про це не кажи», якщо ви любите детективи. Можна, якщо любите Париж з його перчинками. Абсолютно точно книга вам сподобається, якщо вам до смаку несподівані фінали.

Авторка цієї рецензії насправді фінал розгадала. Але мені з цього роману запам'ятається найбільше вдалість самої назви твору і розкриття її в тексті. Скільки разів ми чули фразу «Тільки нікому про це не кажи». А скільки разів ми задумувались над її небезпекою, її можливою фатальністю для чийогось життя? Мовчання буває часто не золотом, а гирею на шиї. Майже у кожного є таємниця. Можливо, у вас саме така, яку треба розповісти, а прочитання «Тільки нікому про це не кажи» підштовхне до дій. ●

РЕЦЕНЗІЇ

«Tata» – драма. Режисерка: Анна Малішевська. Сценарій: Пшемислав Хрустельєвський, Анна Малішевська. Актори: Ерик Лубос, Клаудія Курак, Поліна Громова, Соня Рожчук, Марія Свіжинська, Зофія Янковська, Йоанна Гонсьорек, Яцек Грондови, Міхал Влодарчик, Марта Маліковська. Виробництво: Польща, Україна, 2022. Тривалість: 110 хв.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Подорож за межі

«Tata» – емоційно насичена кінокартина режисерки Анни Малішевської, яка переважно залишає після перегляду враження теплоти, гарного після смаку від витонченого гумору та життєрадісності.

Стрічка розповідає історію звичайного чоловіка, який раптово опиняється в складній ситуації, що перевернула його життя. Міхал – щирий та досвідчений водій вантажівки, який, на перший погляд, не хоче долати непередбачувані випробування, що звалилися на нього, як сніг на голову. Його роль самотнього батька, що прагне забезпечити та захистити свою доньку Міську, стає ключовою у сюжеті фільму. Спокійне та розмірене життя Міхала різко змінює трагічна випадковість – смерть Галини, яка опікувалася Міською та її подругою Леною, внучкою опікунки. У фільмі глядач спершу побачить довгі вагання Міхала, його збентеження та розпач від небажання взяти на себе відповідальність за повернення Галини та Ленки в Україну. Герой робить справжній вчинок, коли береться самотужки за вирішення складної ситуації, переборює обмеження, щоб здолати безліч небезпек, – і вирушає в далеку дорогу. Незважаючи на трагічну сюжетну лінію, режисерка знаходить спосіб вдало продемонструвати веселі настрої та оптимізм героїв. Вона показує, що можна вирішувати серйозні проблеми, як-от самотнє виховання дітей чи еміграція, зберігаючи при цьому гумор та оптимізм.

Ерик Лубос, що грає у фільмі Міхала, чудово передає внутрішній конфлікт персонажу та його палку відданість доньці. Те, як він перетворюється із пересічного водія на захисника та наставника для дітей, що втратили опіку та турботу дорослих, пробуджує у глядача почуття вдячності та захоплення. У фільмі показано, як важливо для Міхала бути відданим своїй сім'ї та відповідально виконувати батьківські обов'язки. Перед глядачем розкривається значення дружніх міжособистісних стосунків представників різних націй та культур. Прояви справжньої дружби Мішки та Лени під час їхнього спільного подорожування викликають у глядачів глибокі емоції та схвалення вчинків маленьких героїнь фільму.

Справжнім джерелом позитивної енергії у фільмі стає майстерність гри акторів, серед яких найбільше вирізняється Ерик Лубос. Його персонаж – це мікс спонтанності та теплоти. Лубос відтворює образ чоловіка, який сумує за свободою одинака, дещо ледачий, полюбить фліртувати, однак, коли справи стосуються його сім'ї та батьківської відповідальності, він здатний на найрізноманітніші вчинки та готовий до ризику. Міхал намагається передусім бути веселим батьком, захищаючи дівчаток від життєвої несправедливості та трагічності.

Фільм представлений у жанрі дорожнього кіно, що передбачає зустріч глядачів із незабутніми персонажами та несподіваними ситуаціями. Малішевська створює яскравий, насичений світ за допомогою відповідно підібраних історій та вдало змонтованих кадрів.

Кінострічка відверто висвітлює багато соціальних проблем як польського, так і українського суспільства. Однак погляд, який пропонується глядачам, на поведінку українців та українок вийшов занадто негативним. Візьмемо, наприклад, випадок, коли герої фільму долають польсько-український кордон. Українські митники показані не просто посадовцями, які задля власного збагачення порушують закон, а справжнісінькими розбійниками з великої дороги. З таким же негативним перебільшенням режисерка фільму зобразила мати Лени, яка за сюжетом фільму вирішила відмовитися від опікунства над донькою задля активної участі в громадському українському житті. Мати дівчинки, на думку режисерки фільму, цілковито байдужа до долі своєї дитини та найбільше мріє про життя в столичному Києві та боротьбу за громадянські права і свободи. Бабуся з дідусем начебто погоджуються доглядати за внучкою, проте в селі немає школи, і старенькі виглядають зовсім неспроможними організувати навчання дитини, як і все її майбутнє життя. У всіх мешканців українського села, на думку режисерки, зовсім відсутня емпатія, і вони переймаються тільки власним добробутом та байдужі до потреб інших людей. Серед усіх співвітчизників Ленки з її близького оточення немає жодної людини, яка могла б стати для неї справжнім порятунком та підтримкою. І тільки Міхал на таке здатен.

Переглядаючи кінострічку, можна помітити деяку абсурдність у зображенні українців через те, що режисерка свідомо їм присвоює всі відомі їй негативні характеристики, що не є вдалою ідеєю, бо не тільки обманює глядача, а перетворює фільм із художнього та реалістичного в дещо антиукраїнський.

Хоча «Tata» і запам'ятовується своєю здатністю викликати глибокі позитивні емоції та пробуджує роздуми про справжні людські цінності, важко прийняти деякі його недоліки, особливо в контексті зображення українського життя. Режисерка могла би подати більше контексту та збалансованіше висвітлити проблематичні аспекти української реальності. Важливо підкреслити, що фільм не повинен розглядатися як точне відображення сучасного українського життя, а скоріше як твір мистецтва, створений для емоцій та заохочення до роздумів. Можливо, в майбутніх фільмах режисерці вдасться більше зосередитися на реалістичному та відкритому відображенні сучасної України та уникнути застарілих стереотипів і непотрібних загальних спрощень. Незважаючи на ці недоліки, «Tata» видається цікавим твором кінематографу та вартим того, щоб його переглянуло якнайбільше глядачів. ●

Передплата «Нашого слова» на 2024 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	115,00 зл	230,00 зл	460,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	5,00 зл + поштові оплати	127,00 зл	254,00 зл	508,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	5,00 зл без поштових оплат	65,00 зл	130,00 зл	260,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
410,00 зл	820,00 зл
95,00 євро	190,00 євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
435,00 зл	870,00 зл
150,00 дол КАНАД.	300,00 дол КАНАД.

США

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
435,00 зл	870,00 зл
115,00 дол США	230,00 дол США

ВІДІЙШЛИ

З великим сумом ми сприйняли вістку про передчасну та несподівану смерть

бл. п. Галини Боднар

У скорботній хвилині єднаємося з чоловіком, дітьми та родиною.

Вічна їй пам'ять!

Марія та Марко Біликевичі

Висловлюємо глибокі співчуття та розділяємо біль

з головою білобівського гуртка ОУП

Володимиром Філем та його родиною

з приводу передчасної смерті його сестри

Галини Боднар

Хай пам'ять про Неї залишиться завжди живою.

Вічна пам'ять!

Управа та члени гуртка ОУП у Білому Борі

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny:** zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo” **Druk:** Drukarnia „Efekt”. Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.

Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statki wyrażają точку zору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

Дім для людей і мрій

**Разом
збудували –
разом
відбудуймо!**

Завершується черговий великий етап відбудови Народного дому у Перемишлі. Наступні два поверхи будуть доступними для громади.

Дуже просимо про підтримку в цей ключовий момент!

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu

ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

USD: 61 1600 1462 1838 9708 6000 0002

SWIFT: PPABPLPK

Tytuł: Darowizna na działalność statutową

PayPal

narodnyj.dim@ukraincy.org.pl